

EL PLA DE SALVAGUARDA DEL MUSEU DE MENORCA

Alicia Ciudad Pérez de León

Conservadora i restauradora del Museu de Menorca

Estar preparat davant de qualsevol risc és un dels objectius que es plantegen totes les institucions culturals avui en dia. El pla de salvaguarda està dissenyat per saber quines actuacions s'han de realitzar davant d'una catàstrofe, ja sigui una inundació, un incendi, un desastre natural o un conflicte bèl·lic. Realitzar un pla de salvaguarda per protegir el patrimoni cultural és una idea relativament nova. A causa de les grans catàstrofes que es produeixen cada any, més sovint, com a producte del canvi climàtic, més institucions culturals implanten plans d'aquest tipus. L'objectiu és definir i posar en marxa les actuacions de caràcter preventiu i pal·liatiu necessàries per a la protecció dels béns culturals, davant l'acció de fenòmens d'origen natural o altres causes d'origen antròpic susceptibles de provocar danys immediats.

El pla de salvaguarda consta de quatre parts molt importants, que són: l'anàlisi, la prevenció, la resposta i la recuperació, a més d'un annex on surten plànols actualitzats de l'edifici i les fitxes d'evacuació de les peces més rellevants.

Al pla s'analitzen les diferents parts de l'edifici, l'entorn, la geografia, la probabilitat de terratrèmols i la climatologia com ara la precipitació de pluja mitjana anual. Després d'un primer anàlisi exhaustiu sobre l'edifici del museu, també s'analitzen les activitats que es realitzen a l'interior, s'avaluen els riscos i els seus indicadors com són per exemple, els actes antisocials, condicions ambientals inadequades, condicions del medi exterior, biodeterior o si hi ha manteniment inadequat.

A la fase de prevenció es tenen en compte aspectes com els procediments d'actuació una vegada que l'emergència real estigui confirmada, els diferents equips d'emergència conformats pel personal del museu que estan separats per grups, els quals han rebut una formació bàsica d'actuació. En aquest apartat s'especifica la zona segura on hauria d'anar el personal amb el patrimoni salvaguardat, una zona a l'exterior de l'edifici, que estigui fora de perill i pugui garantir el benestar de les persones i els béns culturals. Una vegada arribades les peces a aquesta zona es procedeix a realitzar el triatge. S'analitza un per un el bé moble traslladat, per tal de verificar en quin estat es troba i si la catàstrofe l'ha afectat. Aquí se li dóna un nivell de tractament d'urgència per anar al

laboratori de restauració en cas que ho necessiti, de l'1 al 3, sent el nombre 1 el més urgent i el 3 el menys prioritari. Aquest nivell anirà marcat a la fitxa d'evacuació corresponent que anirà amb la peça fins a la zona d'embalatge.

A la fase de resposta s'avaluen els diversos protocols interns: el manteniment dels espais i d'instal·lacions; de neteja i gestió de residus i fins i tot, el protocol d'ubicació i custòdia de les claus. També s'ha d'identificar els recursos materials i humans externs necessaris.

Una part molt important a l'hora d'enfrontar una catàstrofe és tenir preparat un kit d'emergència amb el material més bàsic que es necessita per traslladar els béns. El Museu de Menorca compta amb un a cada planta per tal de tenir sempre el material més fonamental a mà. Finalment, a la darrera fase, la de recuperació, es fa un resum de les propostes de millores i mesures preventives que es poden realitzar a l'edifici.

En definitiva, al pla s'analitzen els diferents escenaris que es poden donar a l'edifici, on hi ha una probabilitat més alta i amb múltiples perills i quins mecanismes es tenen per evitar-los. Però s'ha de tenir present que el pla de salvaguarda és un pla viu, un document que s'ha de mantenir actualitzat amb periodicitat i on el personal s'ha d'implicar per tal que funcioni.

Simulacre d'emergència al Museu de Menorca

El 15 de novembre de 2021 el Museu de Menorca va realitzar un simulacre d'inundació a l'edifici. Ha estat la primera institució pública cultural de les Illes Balears que ha realitzat el primer simulacre que incloïa el patrimoni artístic cultural, per tal de saber gestionar una emergència d'aquest tipus. A l'activitat han participat el personal de la institució, el personal del 112 i el cap de bombers de Maó en col·laboració amb el departament de cultura del Govern Balear. S'ha realitzat amb el museu tancat al públic, ja que s'ha fet en dilluns.

Sempre que es practica un supòsit d'emergència amb els béns culturals es fa amb reproduccions i peces de les mateixes mides, mai amb els béns mobles reals, en aquesta ocasió s'ha fet el supòsit de rescat i protecció d'un total de 14 béns mobles irremplaçables del museu.

La finalitat d'aquest exercici és saber quina capacitat de reacció i de cobertura té el personal del museu i els efectius d'emergència de Maó a l'hora de salvaguardar les obres més valuoses del patrimoni menorquí, i així aprendre dels errors i millorar l'estratègia de resposta, per tal de tenir una

bona pràctica de gestió. Amb aquest exercici també es detecten les mancances que pugui haver-hi al Pla de Salvaguarda i s'implanta un hàbit de prevenció.

Bibliografia:

- <https://www.culturaydeporte.gob.es/planes-nacionales/planes-nacionales/emergencias-y-gestion-riesgos/definicion.html>
- IPCE (2008): Guía para un plan de protección de colecciones ante emergencias. Madrid: IPCE, Ministerio de Cultura.